

SKILSMISSEBEDSTEFORÆLDRE

Karen Akhøj

Skilsmisseprocenten er høj i Danmark. Hverdagen kan ændres fra dag til dag ikke blot for børn og deres forældre, men også for bedsteforældre – ofte farforældre. Forfatteren til kronikken har i årevis beskæftiget sig med familier og deres gamle, herunder bedsteforældreskabet.

Karen Akhøj er gerontopsykolog, foredragsholder, forfatter og bedstemor. Hun har bl.a. redigeret bogserien »Gammel?« som er udgivet på Frydenlunds forlag.

Gerontologi og samfund 2001; 17; 3: 71–72

At blive og at være bedsteforældre står for de fleste ældre mennesker som noget af det dejligste og rigeste, livet har at byde på i den sidste trediedel af tilværelsen. Næsten alle voksne kan fortælle om minder fra barndommen med bedstemor eller bedstefar. Ofte spørger jeg, når jeg holder foredrag eller er sammen med andre gamle: Hvad kan du især huske om dine bedsteforældre og din tid sammen med dem? Det kommer så klart frem, at bedsteforældre for langt de fleste har været noget meget betydningsfuldt i livet.

En farmor kaldte bedsteforældrerollen »Kronen på livsforløbet«. I skønlitteraturen er der også talrige beskrivelser. Her er Klaus Rifbjergs digt¹ »Bedsteforældre«:

I svæver over mig som store kloder
som tunge stjerner i mit firmament.
Jeg er en rullepølse på gulvet,
der med udspekulerede pudsigheder
formår at påkalde jeres opmærksomhed.
Så skinner I på mig som Julestjerner.
Bedsteforældre,

en air af brystsukker og Eau de Cologne
flyver om jer som duer.

I lever i gyngestolenes blide rytme.

At sidde hos Farmor
er at hvile i en dobbeltpolstret sofa
transportabel komfort
hos fine ældre damer.

Det er evig fødselsdag og Juleaften
med blanke øjne
og 5000 minder.

Jeg er en lille aktie
I en fremmed fremtid
sat i en bank af tryghed
hos gamle folk.

KONTAKTHYPPIGHED

Kontakten mellem generationerne er ikke så dårlig som mange forestiller sig. Merete Platz har på Socialforskningsinstituttet undersøgt, hvor ofte en del bedsteforældre var sammen med deres børnebørn (som de ikke bor sammen med). Det viste sig, at 40% sås mindst en gang om ugen, andre 40% en gang om måneden. Når dertil kommer telefonsamtaler, brevveksling og e-mail kontakt, ser det da ikke så galt ud.

BØRNELOVEN

Den nye børnelov – Lov nr. 460 af 7. juni 2001) – træder i kraft den 1. juli 2002 og afløser loven fra 1960. Det er særdeles vigtigt at understrege, at barnet er forældrenes, at det har to forældre – og at det har ret til at vide, hvem disse er. Loven drejer sig ikke mindst om barnets forhold, hvis forældrene går fra hinanden. Her ser vi en tydelig ændring af faderens stilling, der på forskellig vis er blevet styrket². Men bedsteforældrene er slet ikke nævnt!

VED SKILSMISSE

Det er ikke alle bedsteforældre, der har hyppig og god kontakt med børnebørnene. Ikke så sjældent ser de to parter ikke meget til hinanden. Det kan der være mange forskellige grunde til. Helt galt kan det gå i skilsmissesituationer, hvor forældrene går fra hinanden i stærke hadfølelser. Barnet kan blive den mest ulykkelige af alle parter, især hvis tilknytningen til bedsteforældrene ryger. Ikke alene sker der alvorlige og afgørende ting i forældrenes liv og i forholdet til dem – men at der også skal være tale om tab

*»Ved skilsmisse kan
bedsteforældre være til
god hjælp for
børnebørnene«*

af bedsteforældre kan være næsten umuligt at bære.

Bedsteforældrene kan være til hjælp for børnebørnene. Det er godt for dem at mærke, at de bliver holdt af, og at de ikke er ansvarlige for forældrenes skilsmisse. Et almindeligt spørgsmål, børnene i denne situation spekulerer på, er: »Hvad nu med mig?«. Det kan være med til at give tryghed at få at vide og forstå, at farmor og farfar er her stadig – de forsvinder ikke! Det er en stor fordel, hvis tanter og onkler på begge sider også holder kontakt.

RÅD AT HENTE

Bedsteforældre er jo ikke lutter gråhåret idyl. Der gives stunder, hvor de puster til ilden og er med til at skabe nye, store problemer. Et stort problem kan være, at de tager skarpt parti for deres egen søn eller datter, og derved graver dybere grøfter ved deres holdning. En mor kan måske tage den ny-skilte søns parti i en sådan grad, at hun slet ikke ønsker at se sin svigerdatter mere. Og så ryger børnebørnene med i købet. Konsekvenserne af et sådant brud er et alvorligt svigt for barnet.

Et råd, mange implicerede har været glade for: Skriv breve – ikke for mange og ikke for lange! Et brev kan skrives – og læses – i fred og ro. Her er nogle tanker til overvejelse for bedsteforældre:

Har du kritiseret forældrenes opdragelse af dine børnebørn? Hvordan?
Har du »blandet dig« – uden at blive spurgt? Hvad skete der så?
Hvad vil du råde andre bedsteforældre til?
Hvordan kan du bedst støtte dine børnebørn, når forældrene går hver til sit?

Der er tale om store vanskeligheder i næsten alle skilsmissesager. Det er ikke mindst vanskeligt for bedsteforældrene. Desværre er det jo ikke alle, der har en holdning, som en klog bestemor gav udtryk for: »Vort barnebarn, Peter på 4 år, har det svært for tiden på grund af forældrenes skilsmisse. Der er problemer med samvær, og Peter lider under det, vil gerne være lige meget sammen med mor og far. Vi vil så gerne hjælpe ham, men kan forstå på forældrene, at vi helst lige nu må holde os væk. Det er så svært af acceptere – men Peter er jo først og fremmest forældrenes. Vi vil så nødig være med til at gøre tingene vanskeligere, så vi holder os væk nu – og håber på og regner med, at vi nok skal få vore dejlige stunder med Peter igen.«

Der findes forskellige muligheder og foreninger, bedsteforældre kan få glæde af, når de små og store problemer angående samvær med og muligheder for at have kontakt med børnebørnene skal drøftes.

Som et godt eksempel kan nævnes foreningen »Bedsteforældre« (note 1), der er dannet af en gruppe bedsteforældre, som ved problemer i familien er blevet sat ud på et sidespor i forholdet til børnebørnene. Foreningen er baseret på frivilligt arbejde, der hovedsageligt varetages af bedsteforældre, der selv har oplevet at miste kontakten til børnebørn og derfor har erfaringer at byde på. Det er ikke så få, der har problemer med at få lov til at se deres barnebarn.

BEDSTEFORÆLDRE I EUROPA

Vi har i øjeblikket ingen lovgivning i Danmark, der sikrer skilsmissebedsteforældre samvær med deres børnebørn. Fra Civilretsdirektoratet oplyses det dog, at der i Europarådet arbejdes med planer om at skabe en Europarådskonvention om samvær. En skitse er på tegnebordet, og i september 2001 bliver der arbejdet videre med planerne. Her vil muligvis også bedsteforældres ret til samvær med børnebørn blive behandlet. Adskil-

lige europæiske lande har allerede i deres lovgivning sådanne bestemmelser. Der bliver naturligvis tale om et længere sagsforløb før bestemmelserne kan ratificeres og inkorporeres i dansk ret.

Det er et stort spørgsmål, om vi ønsker en sådan lov? Det skal undersøges. Måske er der andre og bedre muligheder. ■

LITTERATUR

- 1 Esther Møller: »Vil du være med? Fælles aktiviteter – børn og gamle«. Frydenlund 1995. Her bragt efter venlig tilladelse fra forfatteren.
- 2 Karen Akhøj. »Med lov skal børn sikres...«. Psykolog Nyt, nr.15, august 2001: 3-6.

NOTER

Note 1. Foreningen Bedsteforældre, Valby Medborgerhus, Valgårdsvej 4, 2500 Valby. Tlf. 70 22 90 04 onsdag kl. 14-16.

Illustration:
Jørgen Mogensen:
Poeten og Lillemor¹

